

ЗИМОВА ОБРЯДОВІСТЬ УКРАЇНЦІВ У КОНТЕКСТІ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

Носок В. В.

*студентка І курсу магістратури факультету культури і мистецтв
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Сучасний етап розвитку хореографічного мистецтва в Україні характеризується зростанням інтересу до національної культурної спадщини, зокрема до регіональних фольклорних традицій як джерела художнього переосмислення в сценічних формах. Особливе місце в цьому процесі посідає Полісся – регіон, що зберіг унікальні обрядові, музично-пластичні та світоглядні традиції. Генеза та функціонування танцювального мистецтва на цих теренах відбувалися на платформі давніх обрядів та ритуалів, які трансформувалися відповідно до історико-культурних перемін [1, с. 189]. Зимово календарно-обрядова традиція постає як цілісний синкретичний комплекс, у якому поєднуються слово, музика, рух та театралізована дія, що зумовило її фундаментальний вплив на формування засобів виразності в народно-сценічному танці.

Українські календарно-обрядові звичаї формувалися протягом тривалого часу, ґрунтуючись на природному календарі та сільсько-господарських циклах. Ключовими віхами зимового періоду є Різдво Христове, Святвечір, Коляда, Щедрий вечір та Водохреще. Центральне місце посідає Різдво, де християнські уявлення про народження Ісуса Христа органічно поєдналися з давніми дохристиянськими віруваннями, відображеними у приготуванні обрядових страв та символічних діях [2, с. 165].

Невід’ємною частиною святкувань були колядування – обходи гуртів молоді з піснями-прославленнями, які виконували не лише релігійну, а й соціально-комунікативну функцію. Часто такі гурти доповнювалися елементами театралізації (образи пастухів, ангелів, царя Ірода та ін.), що надавало дійству виразної сценічності та специфічної рухової пластики. Дослідники зазначають, що український танець у цей період виступає як репрезентант національних традицій, через який транслюється соціокультурний досвід багатьох поколінь [5, с. 84].

Семантичне наповнення зимових свят базується на символіці оновлення часу та залученні добробуту на майбутній рік. Особливу наукову цінність має народна драма «Коза», яку дослідники визначають як живий релікт синкретичного дійства, де зливалися воєдино спів, музика та танець [2, с. 167]. Ряжений «козою» виконував

специфічний танець-пантоміму: він падав на землю, піднімався, ворухив хвостом та тупотів ногами, що символізувало тотемну силу плодючості. Словесні формули («гоц, коза, гоц-гоц») диктували ритміку підскоків та характер рухів, що згодом стали основою для танцювальних колін [1, с. 190].

У структурі щедрувальних гуртів виділяються образи Меланки та Василя. Меланка, роль якої традиційно виконував переодягнений парубок, символізувала родючість та жіноче начало, стаючи джерелом ігрових сценок і танцювальних епізодів. Василь виступав як провідник дійства, уособлюючи чоловіче начало та порядок [1, с. 190]. Разом вони утворювали пару, що відображала ідею природної гармонії. Окрему групу становили Ряжені (Ведмідь, Журавель, Чорт, Циган та ін.), які через сміх та театралізовані танці сприяли «очищенню» простору від злих сил. Вибір виконавця на роль Кози завжди залежав від його спритності та здатності до імпровізації, що підкреслює виконавську природу обряду [1, с. 191].

Процес трансформації автентичної зимової обрядовості у сценічні форми передбачає глибоке науково-практичне осмислення фольклорного матеріалу. Танцювальна лексика Полісся у зимовий період характеризується як стрибкоподібна, пружна, з активними перегинаннями корпусу, притупами та перескоками [1, с. 191]. Генеза танцю на цих землях відбувалася саме на платформі обрядів, які з часом втратили утилітарно-магічне значення, але зберегли свою художню форму, ставши основою для професійної хореографії [1, с. 190].

Сценічна трансформація обрядовості не є простим копіюванням ритуалу, а постає як складний механізм перетворення побутового руху в естетичний об'єкт. Важливо уникати надмірного спрощення або узагальнення традицій, що часто призводить до втрати регіональної автентичності та стилістичної глибини [5, с. 87]. Творча інтерпретація фольклору має базуватися на деталізації пластичних метафор та ритміки, притаманних саме зимовому календарному циклу. Це дозволяє зберігати національну ідентичність українського танцю, перетворюючи обрядову дію на повноцінне театралізоване дійство, що актуалізує історичну пам'ять народу в сучасних соціокультурних умовах [5, с. 90]. Таким чином, обрядовий фольклор стає невичерпним джерелом для розвитку сучасного хореографічного мислення та формування нових сценічних образів, що трансформує традиційне дійство у цілісне перформативне мистецтво, актуалізуючи історичну пам'ять у сучасному культурному просторі [5, с. 91].

Література:

1. Гордеев В. Традиції та обрядовість як джерело танцювального мистецтва Полісся. *Культурні та мистецькі артефакти в науково-освітньому просторі* : матеріали VI Міжнародної науково-практичної

конференції (м. Київ, 23 листопада 2022 р.). Київ : НАКККиМ, 2022. С. 189–191.

2. Гончарук В. Використання досліджень зимової обрядовості Хр. Ящуржинського під час уроків і позакласних заходів з українського народознавства. *Філологічний часопис*. 2018. Вип. 1 (11). С. 165–172.

3. Давидюк В. Фенологічна концепція походження Коляди. *Народознавчі зошити*. 2023. № 1 (169). С. 227–239.

4. Струк А. В. Теоретичні і методичні засади формування лексико-народознавчої компетентності майбутніх учителів початкової школи : дис. ... д-ра пед. наук. Івано-Франківськ, 2020. 605 с.

5. Плахотнюк О., Сиротинська Н., Белінська Л. Українська танцювальна культура як репрезентант національних традицій. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 90. С. 84–91.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-630-3-85>

ТАНЕЦЬ ПОЛОНЕЗ ЯК СИМВОЛ ШЛЯХЕТНОСТІ У ЦЕРЕМОНІАЛЬНІЙ ЧАСТИНІ ПРОВЕДЕННЯ БАЛУ

Повідзін О. В.

*студентка II курсу факультету культури і мистецтв
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Бал у європейському соціокультурному житті, посідає особливе місце як форма спілкування та знайомства, що поєднує елементи хореографічного мистецтва, норми етикету та суспільної репрезентації, що є невід’ємною складовою проведення балу. Протягом багатьох століть бальні церемонії виконували не лише розважальну функцію, а й були важливим культурним засобом демонстрації соціального статусу, вихованості, шляхетних манер та належності до культурного середовища. Важливою складовою балу була його церемоніальна частина, у якій особливе значення набували правила поведінки, послідовність виконання танців і дотримання бальних традицій.

В епоху Відродження на балах переважно виконувалися бас-данси, тобто «низькі» танці без стрибків, складниками яких були поклони, реверанси, салюти, процесії зі свічками і факелами, які супроводжувались співом виконавців або грою на лютні, флейті, тамбурині, арфі й трубі [1, 54]. Саме це сприяло появі нового танцю – полонез. Полонез (пол. *polonez*, фр. *polonaise* фр. [pɔlɔnez], від фр. *polonais* – польський) – це старовинний польський тридольний танець який почали виконувати у XVI та початку XVII століття. Саме він був одним з урочистих бальних танців, який формував атмосферу